

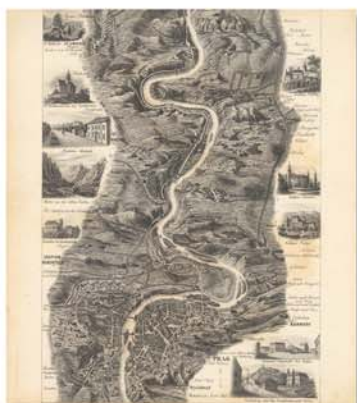
Michal Máchy ve stejnokroji oficerace rakouské železnice.
Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Michal Ignác MÁCHA

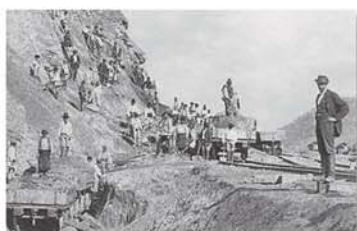
* 29. září 1812 v Praze
† 1. září 1871 v Předměřicích nad Labem

Vyjížděl jsem tedy z hradeckého nádraží. Jednou však až z předměřické stanice, kam jsem doběhl z Hradce pěšky, a to kvůli Máchovi, abych viděl jeho bratra. [...] A tak jsem uviděl Máchova bratra v tmavomodré železniční uniformě, muže slušně vysokého, přisedlé, ne plně tváře, tmavé a již prokvetlé, plné, husté brady. Zdál se mi zachmuřelý a málomluvný. A tak jsem se neodvážil, tenkrát kvintán tuším, na něj promluvit, zeptat se na slavného bratra jeho; jen jsem mu o lístek řekl.

Alois Jirásek: Paměti

Část panoramatu Severní státní dráhy z Prahy do Drážďan, které pro turistu v roce 1858 zpracoval Josef Rybicka podle Karla Brautla. Na této fotografii zachoval Michal Máchy svou železniční kariéru.
Literární archiv PNP, fond Božena Němcová

Stavba železnice pod vedením Josefa Emanuela Schnircha ve slovinské Sežani, na které se podílel Michal Máchy.
Archív Jiřího Pajnoho

Dvoulíst z vandrování knížky Michala Máchy vydané 4. června 1835.
Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

O dva roky mladší bratr Karla Hynka Máchy Michael Ignác (Hynek) se stejně jako otec vyučil mlynářskému řemeslu a několik let vandroval. Nevíme, kdy a proč opustil mlynářské řemeslo. Jedním z důvodů mohly být dluhy, které vznikly v roce 1845 při jeho pokusu vydávat bratrovo dílo. Karel Sabina v úvodu k tomuto prvnímu nezdařenému pokusu o Máchovy spisy poznamenal: *První snažení bratra Máchova bylo sebrati vše, cokoliv započato aneb již ukončeno v rukopisech Hynkových se našlo, i poštětilo se mu sebrati tolik, že tuto sbírku uspořádati mohl.* Zdá se pravděpodobné, že to byl čtyřřidvacetiletý Michal, kdo Máchovy rukopisy shromáždil pro opisování, sháněl peníze na opisovače a později na tiskárnu, a také po ztroskotání vydávání Spisů ručil za finanční ztrátu. Zásluha mlynářského tovaryše Michala o uchování díla Karla Hynka Máchy je těžko docenitelná.

O své dosavadní životní dráze psal Michal nastávajícímu tchánovi v září 1851: *Já jsem v Praze zrozen, můj otec byl tamtéž měšťan a vedl krupařský obchod. Byli jsme sami dva syni; bratr vyštudovav práva, šel na venek do praxe za amanuensistu, kdež se na rigorosum připravoval a za rok doktorát odbyť mínil, kde jej ale smrt po šestinedělním pobytí uchvátla. [...] Já mladší syn jsem si oblíbil po otci řemeslo mlynářské; podle něhož jsem některé kraje v zemích rakouských procestoval, pak co do oboru jeho sahajících v výrobkách obchod vedl, a jak se někdy stává, že je člověk sem tam osudem zmítán, ocitl jsem se k železnici a nyní již půl páta roku u těch samých pánů, co Vaše milá panna dcera v službě stojím a písařskou službu zastávám.*

Po roce 1846 Michal už pracoval jako figurant na stavbě pražsko-kralupského úseku Severní státní dráhy, jejímž vedením byl pověřen stavitel železnic Josef Emanuel Schnirch, otec tvůrce bronzových trig na budově Národního divadla – sochaře Bohuslava Schnircha. Ještě než byla trať z Prahy do Drážďan v roce 1851 dokončena, byl Schnirch v roce 1849 jmenován vrchním inženýrem a odeslán na jih, aby spolupracoval na projektu i na stavbě železnice Lublaň – Terst, na stavebním úseku trati mezi St. Petrem a Terstem. Hlavní stavební kancelář byla zřízena v Sežaně (Sežana – Slovinsko), kam si inženýr Schnirch vzal Michala Máchu za písaře. Jestlipak si Michal vzpomněl, že v Sežaně, kde právě pracoval, se zastavil před patnácti lety (1834) na nocleh jeho bratr Karel Hynek Mácha s přítelem Antonínem Strobachem, když se tudy vraceli ze své italské cesty? Michal Máchy odešel ze Sežany v srpnu 1852 ještě před dokončením stavby a jeho další osudy patří již do historie železnice severovýchodních Čech a bývalé staničky Předměřice na trati Hradec Králové – Jaroměř.

U Schnirchů v Poděbradech se Michal seznámil se svou budoucí, o dvacet let mladší ženou Annou Marií Kneblou (7. 2. 1832–25. 11. 1918), která byla v rodině zaměstnána jako kuchařka. Po několikaleté známosti se vzali dne 6. února 1853 v Českém Brodě.

Pravidlopodobný seznam odběratelů prvního vydání Spisů K. H. Máchy v roce 1845.
Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Odkácní list Michala Máchy a Army Kneblové z roku 1853.
Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Cestovní pas Michala Máchy platný pro země rakouské monarchie vydaný 13. listopadu 1849.
Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Václav Mácha s rodinou u sochy K. H. Mácha na pražském Petříně v roce 1936.

Zleva: Elza Stefanová, rozená Máchová (dcera), Anna Máchová, rozená Bošková (manželka), Alžběta Vočková, rozená Máchová (sestra), Václav Mácha. Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Václav Mácha, syn Michala Mácha. Fotografie z ateliéru J. Kaldé na Žitkově. Když v roce 1924 ilustroval Jan Zrzavý Mlá, vytvořil básníkovy podobiznu uhléem. V roce 1936 se k Zrzavému dostala fotografie Máchova synovce Václava, kterému mluví v dopise napísal: Mácha jsem těbý na-kreslil, aniž bych znal kterýkoli domový portrét jeho a popsy jeho tváře, a teď, když je znám, přikvapuje mně v mnohém správnost mé představy. Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Post Charte vom Königreiche Böhmen verlegt im Jahr 1802. Fragment poštovní mapy z pozůstalosti Michala Mácha. Literární archiv PNP, fond Leštrudcum

Bidschover und Königingrater Kreis samt der Grafschaft Glatz. Mapa z pozůstalosti Michala Mácha. Obě mapy získal s můchovskou pozůstalostí Emanuel Leštrud. Literární archiv PNP, fond Leštrudcum

Dcera Michala Mácha. Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Domovský list Anny Máchové. Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Dcera Michala Mácha. Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

V roce 1856 byla vydána koncese pro podnikatele Johanna Liebiga, Vojtěcha Lannu a bratry Kleinovy na výstavbu a provoz železnice z Pardubic do Liberce. Trať se stavěla a zprovožňovala po etapách. Michal Mácha byl zaměstnán na různých úsecích budované trati jako „dohlížitel na c. k. železně dráze“. Po krátkém působení v Českém Brodě byl zaměstnán čtyři roky v Borovnici na stavbě železničního úseku mezi Jaroměří a Horkou u Staré Paky, dokončeném v roce 1858. Železniční zaměstnanci byli vybíráni v této době často ze stavitelů trati nebo dohlížitelů a po dokončení stavby a před zahájením provozu byl přibližně týden vyhrazen jejich výcviku. Tak se pravděpodobně Michal Mácha, po krátké epizodě v Železném Brodě, stal po zprovoznění josefovské trati prodejcem jízdenek a výpravčím vlaku v Předměřicích nad Labem. Původní budova nádraží (dříve „dražiště“, „dražen“ či „dražín“) označeného číslem 29, kde Máchovi žili a pracovali, podlehl v roce 2015 demolicí.

Protože Michalův plat nestačil a děti se rodily jedno po druhém, provozovala Anna na stanici traktérství (lidovou kuchyni). Z manželství Máchových se narodilo více než osm dětí, jen pět z nich se dožilo dospělého věku: Eduard (zámečník, 1853–1875); Alžběta, provdaná Vočková (1856–1947); Ivan (truhlář, 1859–1910); Ludmila (švadlena, 1864–1916); Václav (nadstrážník, 1868– po roce 1953). Michala Mácha dne 1. září 1871 při službě na nádraží ranila mrtvice. Pohřben byl na hřbitově v Lochenicích, jeho zaniklý hrob připomíná pamětní deska na zdejším kostele Narození Panny Marie. Pozůstalá rodina se přestěhovala nejprve do Hradce Králové, kde se vdova živila jako prادلena, později do Prahy. Podle dobových vzpomínek se s rodinou „stěhovala“ v prádelním koši i pozůstalost Karla Hynka Mácha.

Společnou láskou obou bratrů byly toulky českou přírodou, související se zájmem o národní minulost. Neobyčejně rádi cestovali, ať už to byly pěší cesty Karla Hynka za poznáním české historie nebo vandrování mlynářského tovaryše Michala. Dlouhé, i několikadenní výlety se v průběhu třicátých a čtyřicátých let 19. století staly v kruhu vlastenecky smýšlející inteligence módou a těšily se oblibě zejména mezi studenty. Byl to jeden ze způsobů vyjádření vztahu k vlasti. V pozůstalosti po obou bratrech se dochoval soubor čtyř map s tužkou a barvou označenými místy a trasami cest. Dnes těžko rozhodneme, kdo z bratrů podle těchto map putoval.

Mgr. Yvetta Dörfllová

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci se spolkem Společnost železniční výtopna Jaroměř – listopad 2018.

Typografie, tisk: FAST digital print studio s. r. o., Praha 10.

Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz.

Původní budova nádraží v Předměřicích nad Labem, kde působil Michal Mácha. Byla zhořena v roce 2015. Foto: Bohuslav Škoda

Pamětní deska na kostele Narození Panny Marie v Lochenicích, připomínající místo posledního odpočinku Michala Mácha na zdejším zrušeném hřbitově. Foto: Bohuslav Škoda

Ivan a Eduard, synové Michala Mácha. Literární archiv PNP, fond Karel Hynek Mácha

Michal Máchy ve státní službě rakouské železnice. Literární archiv PNF; fond Karel Hynka Mácha

Michal Ignác MÁCHA

✦ 29. září 1812 v Praze
† 1. září 1871 v Předměřicích nad Labem

Vyjížděl jsem tedy z hradeckého nádraží. Jednou však až z předměřické stanice, kam jsem doběhl z Hradce pěšky, a to kvůli Máchovi, abych viděl jeho bratra. [...] A tak jsem uviděl Máchova bratra v tmavomodré železniční uniformě, muže slušně vysokého, přisedlé, ne plné tváře, tmavé a již prokvetlé, plné, husté brady. Zdá se mi zachmuřelý a málomluvný. A tak jsem se neodvážil, tenkrát kvintán tuším, na něj promluvit, zeptat se na slavného bratra jeho; jen jsem mu o lístek řekl.

Alois Jirásek: Paměti

O dva roky mladší bratr Karla Hynka Máchy Michael Ignác (Hynek) se stejně jako otec vyučil mlynářskému řemeslu a několik let vandroval. Nevíme, kdy a proč opustil mlynářské řemeslo. Jedním z důvodů mohly být dluhy, které vznikly v roce 1845 při jeho pokusu vydávat bratrovo dílo. Zdá se pravděpodobné, že to byl čtyřladvacetiletý Michal, kdo Máchovy rukopisy shromáždil pro opisování, sháněl peníze na opisovače a později na tiskárnu, a také po ztroskotání vydávání Spisů ručil za finanční ztrátu. Zásluha mlynářského tovaryše Michala o uchování díla Karla Hynka Máchy je těžko docenitelná.

O své dosavadní životní dráze psal Michal nastávajícímu tchánovi v září 1851: *Já jsem v Praze zrozen, můj otec byl tamtéž měšťan a vedl krupaňský obchod. Byli jsme sami dva syni; bratr vyštudoval práva, šel na venek do praxe za amanuensistu, kdež se na rigorosum připravoval a za rok doktorát odbyl mnil, kde jej ale smrt po šestinedělním pobytí uchvátla. [...] Já mladší syn jsem si oblíbil po otci řemeslo mlynářské; podle něhož jsem některé kraje v zemích rakouských procestoval, pak co do oboru jeho sahajících v výrobkách obchod vedl, a jak se někdy stává, že je člověk sem tam osudem zmiřán, ocitl jsem se k železnici a nyní již půl páta roku u těch samých pánů, co Vaše milá panna dcera v službě stojím a písařskou službu zastávám.*

Po roce 1846 Michal už pracoval jako figurant na stavbě pražsko-kralupského úseku Severní státní dráhy, jejímž vedením byl pověřen stavitel železnic Josef Emanuel Schnirch, otec tvůrce bronzových trig na budově Národního divadla – sochaře Bohuslava Schnircha. Ještě než byla trať z Prahy do Drážďan v roce 1851 dokončena, byl Schnirch v roce 1849 jmenován vrchním inženýrem a odeslán na jih, aby spolupracoval na projektu i na stavbě železnice Lublaň – Terst. Hlavní stavební kancelář byla zřízena v Sežaně (Šesana – Slovinsko), kam si inženýr Schnirch vzal Michala Máchu za písaře. Michal Máchy odešel ze Sežany v srpnu 1852 ještě před dokončením stavby a jeho další osudy patří již do historie železnice severovýchodních Čech a bývalé staničky Předměřice na trati Hradec Králové – Jaroměř.

U Schnirchů v Poděbradech se Michal seznámil se svou budoucí, o dvacet let mladší ženou Annou Marií Kneblou (7. 2. 1832–25. 11. 1918), která byla v rodině zaměstnána jako kuchařka. Po několikaleté známosti se vzali dne 6. února 1853 v Českém Brodě.

V roce 1856 byla vydána koncese pro podnikatele Johanna Liebiga, Vojtěcha Lannu a bratry Kleinovy na výstavbu a provoz železnice z Pardubic do Liberce. Trať se stavěla a zprovozovala po etapách. Michal Máchy byl zaměstnán na různých úsecích budované trati jako „dohlížitel na c. k. železnou dráze“. Po krátkém působení v Českém Brodě byl zaměstnán čtyři roky v Borovnici na stavbě železničního úseku mezi Jaroměřem a Horkou u Staré Paky, dokončeném v roce 1858. Železniční zaměstnanci byli vybíráni v této době často ze stavitelů trati nebo dohlížitelů

Václav Máchy s rodinou u sochy K. H. Máchy na pražském Petříně v roce 1936. Zlevna: Eliša Stefanová, rozená Máchová (dívka), Anna Máchová, rozená Bořková (maminka), Alžběta Vočková, rozená Máchová (sestra), Václav Máchy. Literární archiv PNF; fond Karel Hynka Mácha

a po dokončení stavby a před zahájením provozu byl přibližně týden vyhrazen jejich výcviku. Tak se pravděpodobně Michal Máchy, po krátké epizodě v Železném Brodě, stal po zprovoznění josefovské trati prodejcem jízdenek a výpravčím vlaku v Předměřicích nad Labem. Původní budova nádraží (dříve „dražiště“, „dražan“ či „dražín“) označeného číslem 29, kde Máchovi žili a pracovali, podlehl v roce 2015 demolicí.

Protože Michalův plat nestačil a děti se rodily jedno po druhém, provozovala Anna na stanici traktérství (lídovou kuchyni). Z manželství Máchových se narodilo více než osm dětí, jen pět z nich se dožilo dospělého věku: Eduard (zámečník, 1853–1875); Alžběta, provdaná Vočková (1856–1947); Ivan (truhlář, 1859–1910); Ludmila (švadlena, 1864–1916); Václav (nadstrážník, 1868–po roce 1953). Michala Máchu dne 1. září 1871 při službě na nádraží ranila mrtvice. Pohřben byl na hřbitově v Lochenicích, jeho zaniklý hrob připomíná pamětní deska na zdejší kostele Narození Panny Marie. Pozůstalá rodina se přestěhovala nejprve do Hradce Králové, kde se vdova živila jako pradelna, později do Prahy. Podle dobových vzpomínek se s rodinou „stěhovala“ v pradelním koši i pozůstalost Karla Hynka Máchy.

Mgr. Yvetta Dörflová

Eduard, synové Michala Máchy. Literární archiv PNF; fond Karel Hynka Mácha

Václav Máchy, syn Michala Máchy. Fotografie z ateliéru J. Kohle na Žitkově.

Když v roce 1924 ilustroval Jan Zrzavý Máji, vytvořil balonkou podobnou ubílen. V roce 1936 se k Zrzavému dostala fotografie Máchova synovce Václava, kterému malil v dobové rúpské Máchu jsem tehdy naberl, což byla znať kterkoliv domnělý portrét jeho a popisu jeho bratra, a teď, když je znám, překsupsje muze v mušném spojitost mé představy. Literární archiv PNF; fond Karel Hynka Mácha

Stavba železnice pod vedením Josefa Emanuela Schnircha ve slovně Sežaně, na které se podílel Michal Máchy. Archiv Jiřího Pajmaho

Čestný pas Michala Máchy platný pro země rakouské monarchie vystavený 13. listopadu 1849. Literární archiv PNF; fond Karel Hynka Mácha

Dvoudílný s nardovní knížky Michala Máchy vydaný 4. června 1855. Literární archiv PNF; fond Karel Hynka Mácha

Odborčí list Michala Máchy o Anny Kneblové z roku 1853. Literární archiv PNF; fond Karel Hynka Mácha

Původní budova nádraží v Předměřicích nad Labem, kde působil Michal Máchy. Byla zbořena v roce 2015. Foto: Bohuslav Škoda

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci se spolkem Společnost železniční výtopna Jaroměř a obcí Lochenice – listopad 2018. Typografie, tisk: FAST digital print studio s. r. o., Praha 10. Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz.